

Agnieszka Fabiańska

Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie, Warszawa, Polska

ah.fabianska@uw.edu.pl

 0000-0002-9122-3706

Zbiory zabezpieczone w zasobach Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie¹

Abstract: University of Warsaw Library was one, among others, library which gained some restricted collections within a period 1945–1955. The article contains a list of them with a short characteristic: when collection was placed in Warsaw, from where was moved, how many items consists of, and which department of University of Warsaw Library is holding its items.

Key words: provenance research; restricted collections; University of Warsaw Library collection, storage places of restricted collections

Słowa kluczowe: badania proveniencyjne; zbiory zabezpieczone; zbiory BUW, zbiornice księgozbiorów zabezpieczonych, zbiory poniemieckie

---

¹ Niniejszy artykuł jest przetłumaczoną i uzupełnioną wersją artykułu, który ukazał się pod tytułem: *Die sichergestellten Sammlungen in der Universitätsbibliothek in Warschau*, w: Anna Just (Hrsg.): *Deutschsprachige Handschriften aus sichergestellten Sammlungen im Bestand der Universitätsbibliothek in Warschau. Dokumentation und Forschungsperspektiven*. 2023. Hamburg. S. 35–45.

Badania proveniencyjne są nieodłączną częścią opracowywania zbiorów historycznych. Pochodzenie i dzieje książki są ważnym elementem opisu rękopisów i starych druków. W Bibliotece Uniwersyteckiej badania tego typu, szczególnie w odniesieniu do kolekcji starych druków², są prowadzone od dawna. Systematyczne odnotowywanie znaków i wpisów własnościowych oraz gromadzenie informacji o osobach, które się nimi posługiwały, przyniosło efekt w postaci rozbudowanej bazy danych proveniencyjnych. Badania prowadzone w Gabinetzie Rękopisów nie były tak rozbudowane i systematyczne, ale od kilku lat także w tym oddziale prace zostały zintensyfikowane. Najwięcej nowych informacji zostało zebranych w czasie realizacji grantu *Inwentaryzacja niemieckojęzycznych rękopisów ze zbiorów Gabinetu Rękopisów Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie*, finansowanego przez Polsko-Niemiecką Fundację na rzecz Nauki w latach 2018–2022. Ze względu na zakres tematyczny prace dotyczyły tylko rękopisów niemieckojęzycznych, ale przy okazji poczyniono wiele nowych ustaleń odnośnie do rękopisów w innych językach będących częścią tych kolekcji.

Prezentowana niżej lista księgozbiorów zabezpieczonych zawiera informacje o kolekcjach, które weszły do zbiorów wszystkich gabinetów zbiorów specjalnych BUW i opiera się na ustaleniach bibliotekarzy ze wszystkich tych oddziałów. Informacje o rękopisach oparto także na dotychczasowych ustaleniach, ale zostały na nowo sprawdzane i zweryfikowane³. Wcześniejsze publikacje tego typu⁴ nie zawierały informacji o rękopisach, obecna zaś obejmuje wszystkie typy zbiorów.

---

2 Badania proveniencyjne obejmujące cały księgozbiór Oddziału (obecnie: Gabinetu) Starych Druków BUW rozpoczęto w latach sześćdziesiątych XX w. Wtedy zapoczątkowano budowanie kartoteki proveniencyjnej oraz opracowywano i udoskonalano metodologię badań proveniencyjnych (opisaną przez główną prowadzącą badania dr Marię Sipayłło, *O metodzie badań proveniencyjnych starych druków*, „Z Badań nad Polskimi Księgozbiorami Historycznymi”, zes. 1 (1975), s. 9–30. Na podstawie kartoteki powstała proveniencyjna baza danych, jednak dotychczas jest ona dostępna wyłącznie lokalnie, na komputerach w Gabinetzie Starych Druków. Znaczącą część informacji z bazy wykorzystano w *Katalogu druków XVI wieku w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie*, t. 1–8, a szczególnie w tomie 8: *Zbiórca indeks proveniencyjny*, red. naukowa M. Cubrzyńska-Leonarczyk, adnotowane hasła proveniencyjne Elżbieta Bylinowa, Marianna Czapnik, Izabela Wiencek oraz Halina Juszczakowska, Krystyna Opalińska. Warszawa 2018; katalog jest dostępny w formie drukowanej oraz w postaci skanów w bibliotece cyfrowej UW: <https://crispa.uw.edu.pl/object/files/619956/display/Default>. Lista publikacji dotyczących wybranych kolekcji z zasobu dostępna jest pod adresem: <https://www.buw.uw.edu.pl/dla-nauki/zbiory-specjalne/gabinet-starych-drukow/>

3 Aktualizowane informacje o zasobie rękopiśmiennym znajdują się w publikacji online: *Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie. Gabinet Rękopisów. Informator o zbiorach (stan na 30 kwietnia 2022)*, red. A. Fabiańska, A. Kowalska. Warszawa 2022: https://www.buw.uw.edu.pl/wp-content/uploads/2022/10/GRPS-informator-PL-27_09_22.pdf (cytowane dalej jako: *Informator o zbiorach...*).

4 Cubrzyńska-Leonarczyk, M., *Germanika w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie*, Z Badań na Polskimi Księgozbiorami Historycznymi”, zes. 18 (1997), s. 147–183 (cytowane dalej jako: Cubrzyńska-Leonarczyk M., *Germanika...*); *Handbuch der historischen Buchbestände in Deutschland, Österreich und Europa*, hrsg. von B. Fabian, digitalisiert von Günter Kükenshöner. Hildesheim: Olms Neue Medien 2003: [https://fabian.sub.uni-goettingen.de/fabian?Universitaetsbibliothek\(Warschau\)](https://fabian.sub.uni-goettingen.de/fabian?Universitaetsbibliothek(Warschau)). (cytowane dalej jako: *Handbuch der historischen Buchbestände...*).

Większość opisanych dawnych bibliotek jest *sensu stricto* kolekcjami zabezpieczonymi, jednak dwie znalazły się na poniższej liście z tego względu na podobieństwo historii księgozbiorów. Biblioteka z Kamiennej Góry nie została zabezpieczona przez śląskie władze oświatowe – o jej przekazaniu do BUW zdecydowały władze zboru luterńskiego z Kamiennej Góry, które przez ponad 200 lat sprawowały pieczę nad tą biblioteką. Zdano sobie sprawę, że w sytuacji, gdy większość wiernych kościoła ewangelickiego z Kamiennej Góry i okolic po wojnie opuściła Śląsk, nie będzie możliwe utrzymanie w dobrym stanie tak dużych i cennych zbiorów bibliotecznych. Przekazanie nastąpiło na mocy porozumienia pomiędzy Biblioteką Uniwersytecką w Warszawie i przedstawicielem kościoła św. Trójcy w Kamiennej Górze w latach 1945–1949⁵.

Kolejną znaczącą kolekcją opisaną poniżej a nie przekazaną zgodnie z regulacjami dotyczącymi zbiorów zabezpieczonych jest „kolekcja wrocławska” z Gabinetu Zbiorów Muzycznych, która jako kolekcja zbiorów zabezpieczonych trafiła do biblioteki Zakładu Muzykologii Uniwersytetu Wrocławskiego i dopiero w wyniku jego likwidacji w roku 1952 trafiła do zbiorów BUW.

Wedle aktualnego stanu wiedzy w BUW znajdują się następujące kolekcje zabezpieczone w ramach akcji zabezpieczania zbiorów:

Biblioteka pastora Ernsta Blecha oraz prawdopodobnie
fragment biblioteki kościoła św. Katarzyny
w Gdańsku zabezpieczone w Sobowidzu

Zbiory przewieziono do BUW we wrześniu 1945 r.; całość liczyła ok. 100 rękopisów i ok. 1900 druków XV–XX w. głównie o tematyce teologicznej; w zbiorze znajdują się także liczne materiały do historii Gdańska (E. Blech był autorem kilku opracowań dotyczących tego miasta).

Znaki proveniencyjne

Część książek i rękopisów ma wpis własnościowy „E. Blech” z datą nabycia, często też z ceną; większość rękopisów oznaczona (już w BUW) ołówkowym zapisem „Sobowidz” na wyklejce przedniej oprawy lub pierwszych kartach rękopisu.

---

5 Więcej na ten temat w niniejszym tomie, w tekście A. Just, *Rękopisy z Biblioteki przy kościele ewangelicko-augsburskim Św. Trójcy w Kamiennej Górze na Śląsku w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie wraz z krótką historią dawnej Wallenberg-Fenderlinsche Bibliothek zu Landeshut*, s. 779–791.

Informacja o zawartości kolekcji rękopisów i sygnatury jednostek

Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie. Gabinet Rękopisów. Informator o zbiorach (stan na 30 kwietnia 2022), red. A. Fabiańska, A. Kowalska. Warszawa 2022, s. 10, 19.

Bibliografia

- Cubrzyńska-Leonarczyk M., *Germanika w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie*, „Z Badań nad Polskimi Księgozbiorami Historycznymi”, zesz. 18 (1997), s. 147–183;
- Fabiańska A., *Rękopisy ze Zbiorów Zabezpieczonych w Sobowidzu w kolekcji Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie*, [w:] *Kolekcje prywatne w zbiorach książki dawnej. Studia*, pod redakcją D. Sidorowicz Mulak i A. Franczyk-Cegły, Wrocław Wydawnictwo Ossolineum 2020, t. 2, s. 255–265;
- Fabiańska A., *Die siehergestellten Sammlungen in der Universitätsbibliothek in Warschau (mit Übersicht über ihre Provenienzzeichen)*, [w:] *Deutschsprachige Handschriften aus sihergestellten Sammlungen im Bestand der Universitätsbibliothek in Warschau. Dokumentation und Forschungsperspektiven*, A. Just (Hrsg.), Hamburg, Verlag Dr Kovač 2023, s. 35–36 (Warschauer Studien zur Philologie, Bd. 1)⁶.
- Handbuch der historischen Buchbestände in Deutschland, Österreich und Europa*, hrsg. von B. Fabian, digitalisiert von Günter Kükenshöner. Hildesheim: Olms Neue Medien 2003: [https://fabian.sub.uni-goettingen.de/fabian?Universitaetsbibliothek\(Warschau\)](https://fabian.sub.uni-goettingen.de/fabian?Universitaetsbibliothek(Warschau)) [dostęp: 29.12.2023].

Zbiory wchodzą w skład kolekcji: Gabinetu Rękopisów, Gabinetu Starych Druków, Gabinetu Zbiorów XIX w., Oddziału Czasopism, zbiorów magazynowych BUW.

Biblioteka książąt Carolath-Beuthen

Zabezpieczona i przetransportowana do Głogowa, a na przełomie marca i kwietnia 1946 przewieziona do BUW i do Zielonej Góry.

Książęta von Schönaich zgromadzili pokaźną bibliotekę w swoich dobrach Siedlisko (Carolath) i Bytom Odrzański (Beuthen and der Oder). Jej założyciel baron Georg von Schönaich (1557–1619) utworzył też, w 1610 r., majorat Carolath-Beuten. Obecnie trudno ustalić, która część zbiorów stanowiła bibliotekę prywatną, a która bibliotekę majoratu. Częścią ocalonych zbiorów jest też archiwum domowe. W sumie do BUW trafiło ok. 8.200 jednostek, w tym około 100 rękopisów.

---

6 Pozycja cytowana dalej jako: Fabiańska A., *Die sicherstellten Sammlungen...*

Znaki proveniencyjne

Większość księgozbioru Georga von Schönaicha wyróżnia się białymi, ślepo tłoczonymi oprawami, na niektórych z nich odcisnięto supereklibris herbowy z dodatkiem inicjałów „GvS”, część druków zawiera też wpis własnościowy Georga. Książki późniejsze mają zazwyczaj wpis własnościowy Henryka Karola Wilhelma Schönaicha. Książki i rękopisy należące do biblioteki majoratu oznaczono pieczętką z napisem „Majorats-Bibliothek zu Carolath”; większość rękopisów ma ołówkowy wpis dodany w BUW: „Siedlisko”.

Informacja o zawartości kolekcji rękopisów i sygnatury jednostek

Informator o zbiorach..., s. 9.

Bibliografia

- Cubrzyńska-Leonarczyk M., *Germanika...*, s. 147–183;
Fabińska A., *Die siehergestellten Sammlungen...*, s. 36–38;
Handbuch der historischen Buchbestände...;
Jarosławska K., *Sichergestellte Handschriften aus der Majoratsbibliothek der Familie von Schönaich aus Siedlisko (Carolath) und Bytom Odrzański (Beuthen an der Oder) im Handschriftenbestand der Universitätsbibliothek in Warschau*, [w:] *Deutschsprachige Handschriften aus sihergestellten Sammlungen im Bestand der Universitätsbibliothek in Warschau. Dokumentation und Forschungsperspektiven*, A. Just (Hrsg.), Hamburg, Verlag Dr Kovač 2023, s. 91–105 (Warschauer Studien zur Philologie, Bd. 1);
Milewska-Kozłowska J., *Śląski baron Georg von Schönaich i jego książki w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie*, [w:] *Kolekcje prywatne w zbiorach książki dawnej. Studia*, pod redakcją D. Sidorowicz-Mulak i A. Franczyk-Cegły, Wrocław Wydawnictwo Ossolineum 2020, t. 2, s. 32–56;
Milewska-Kozłowska J., *Die Universitätsbibliothek Warschau – und ihre größten Bestände: Anmerkungen zu den Einbänden aus der Kollektion Georg von Schönaich*, „Einband-Forschung”, Heft 48 (2021), s. 15–30;
Nowicki R., *Powojenna ochrona zbiorów bibliotecznych w Polsce w latach 1944–1955. Wybór źródeł*, Bydgoszcz 2013, s. 139–140: Nr 75: *List Ludwika Gocela do Dyrekcji Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu*.

Zbiory wchodzą w skład kolekcji: Gabinetu Rękopisów, Gabinetu Starych Druków, Gabinetu Zbiorów XIX w.

Biblioteka przy kościele ewangelicko-augsburskim Trójcy Świętej w Kamiennej Górze

Do BUW w 1949 r. trafiło bezpośrednio z Kamiennej Góry 6.658 tomów książek, 65 rękopisów, atlasy i globusy. Jednak w 1968 r. ok. 3000 woluminów starych druków zostało przekazanych do Biblioteki Uniwersyteckiej w Łodzi. Z kolekcji rękopisów udało się do tej pory zidentyfikować 26 jednostek i pieczęć miasta Kamienna Góra, reszta pozostaje nierozpoznana. Rękopisy zawierają: katalog działowy biblioteki przygotowany przez T. Langnera (wydany drukiem w 1881 r.)⁷, katalog T. Langnera w układzie topograficznym (Standorts-Katalog)⁸, katalog alfabetyczny z końca XIX w.⁹ oraz dokumentację jej działalności z lat 1870–1883 i inne dokumenty dotyczące Kamiennej Góry i tamtejszego kościoła ewangelicko-augsburskiego św. Trójcy oraz zwój ormiański.

Znaki proveniencyjne

Podłużna pieczętka czarnym tuszem „V. Wallenberg. Bibl. Landeshut”, prostokątna pieczętka fioletowym tuszem „von Wallenbergische Bibliothek Landeshut i. Schl.” (w obrębie pieczętki dodana ręcznie czarnym atramentem sygnatura poprzedzona skrótem HS), rękopiśmienne dawne sygnatury czarnym i czerwonym atramentem.

Informacja o zawartości kolekcji rękopisów i sygnatury jednostek

Informator o zbiorach..., s. 14.

Bibliografia

- Cubrzyńska-Leonarczyk M., *Germanika ...*, s. 147–183;
Fabiańska A., *Die siehergestellten Sammlungen...*, s. 38–39;
Germanica des 16. Jahrhunderts in der Universitätsbibliothek Łódź. Katalog der Bestände, hrsg. von C. Dietl und M. Kubisiak, erstellt von J. Gortat, H. Hoffmann und T. Ososiński unter Mitarbeit von S. Kostyra, A. Mizdal-Karmelita und A. Ramb, 2 Bde. Łódź 2020.
Handbuch der historischen Buchbestände...;
Just A., *Sichergestellte Handschriften aus der Wallenberg-Fendelinschen Bibliothek in Landeshut in Schlesien im Bestand der Universitätsbibliothek in Warschau mit einer kurzen Geschichte der Landeshuter Bibliothek*, [w:] *Deutschsprachige Handschriften*

---

7 Rps nr inw. 279 t. 2.

8 Rps nr inw. 279 t. 1.

9 Rps nr inw. 254.

- aus sihergestellten Sammlungen im Bestand der Universitätsbibliothek in Warschau. Dokumentation und Forschungsperspektiven*, A. Just (Hrsg.), Hamburg, Verlag Dr Kovač 2023, s. 107–120 (Warschauer Studien zur Philologie, Bd. 1);
- Just A., *Briefe des Breslauer Stadtbibliothekars Friedrich Pfeiffer an Theodor Langner, Bibliothekar der Wallenberg-Fenderlinschen Bibliothek in Landeshut in Schlesien*, [w:] *Deutschsprachige Handschriften aus sihergestellten Sammlungen im Bestand der Universitätsbibliothek in Warschau. Dokumentation und Forschungsperspektiven*, A. Just (Hrsg.), Hamburg, Verlag Dr Kovač 2023, s. 229–248 (Warschauer Studien zur Philologie, Bd. 1);
- Kozłowska-Milewska J., „*Dla każdego łaknącego wiedzy*” – o losach XVIII-wiecznej biblioteki fundacyjnej z Kamiennej Góry, [w:] *Księgozbiory historyczne mniejszości religijnych i etnicznych*, red. D. Sidorowicz-Mulak, A. Franczyk-Cegły. Wrocław, Wydawnictwo Ossolineum 2024 (w druku);
- Langner T., *Katalog von der Wallenberg-Fenderlinschen Bibliothek zu Landeshut i. Schlesien*, Landeshut 1881;
- Ososiński, T., *Die Wanderung eines Buches aus der Lodzer Universitätsbibliothek (Wittenberg, Stettin, Friedrichswalde, Lassehne, Landeshut, Lodz) 1599–1945*, [w:] *Bücher und ihre Wege. Bibliomigration zwischen Deutschland und Polen seit 1939*, Vanessa de Senarclens (Hrsg.). Brill, 2023, s. 163–177 (FOKUS, Bd. 12);
- Perschke Wilhelm, *Verzeichniss der öffentlichen von Wallenberg-Fenderlinschen Bibliothek zu Landeshut in Schlesien, nebst eingestreuerten Erläuterungen und einer Geschichte dieser Stiftung*, Landeshut 1829.
- Zbiory wchodzą w skład kolekcji: Gabinetu Rękopisów, Gabinetu Starych Druków i Gabinetu Zbiorów Kartograficznych.

Biblioteka Wielkich Książąt Hesji-Darmstadt (Grossherzogliche Cabinetsbibliothek)

Bibliotekę założył landgraf Hesji-Darmstadt Jerzy I Pobożny (1547–1596) w 1568 r. W 1866 r. ówczesny wielki książę Hesji-Darmstadt Ludwik III (1806–1877) odziedziczył bibliotekę zamkową landgrafów Hesji-Homburg po zmarłym bezpotomnie landgrafie Ferdynandzie (1783–1866) i połączył ją ze swoimi zbiorami. Po 1918 r. część księgozbioru, wraz z innymi zbiorami wielkiego księcia Ernsta Ludwika (1868–1937), ostatniego księcia Hesji, została zakupiona dla Landes-Bibliothek w Darmstadt. W 1944 r. biblioteka w większości została zniszczona i rozproszona. Część, która obecnie jest w BUW została zabezpieczona w 1945 r. w Karpnikach koło Jeleniej Góry, do obecnego miejsca przechowywania trafiła w lutym 1946 r. za pośrednictwem Muzeum Narodowego. Kolekcję przewieziono w 84 skrzyniach zawierających 12.000 woluminów, w tym 3.795 starych druków i około 75 rękopisów.

Znaki proveniencyjne

Zbiory landgrafów Hesji-Homburg są oznaczone ośmiokątną pieczętką „HSB” (Homburger Schloss-Bibliothek), książki i rękopisy z kolekcji książąt Hesji-Darmstadt oznaczono pieczętkami: „Grossherzogliche Cabinettsbibliothek”, „Grossherzogliche Hessische Cabinetts Bibliothek”, „Hessische Cabinetts-Bibliothek”, „Grossherzogliche Kabinettsbibliothek”, Bibliothek S.H. des Erbgrossherzogs von Hessen”.

Informacja o zawartości kolekcji rękopisów i sygnatury jednostek

Informator o zbiorach..., s. 11.

Bibliografia

Cubrzyńska-Leonarczyk M., *Germanika...*, s. 147–183;

Fabiańska A., *Die siehergestellten Sammlungen...*, s. 39–41;

Handbuch der historischen Buchbestände...

Zbiory wchodzą w skład kolekcji Gabinetu Rękopisów i Gabinetu Starych Druków.

Pruska Biblioteka Państwowa w Berlinie (Preußische Staatsbibliothek zu Berlin)

Kilkanaście rękopisów oraz nieliczne druki trafiły do BUW w 1946 r. jako zbiory zabezpieczone w Jeleniej Górze.

Informacja o zawartości kolekcji rękopisów i sygnatury jednostek

Informator o zbiorach..., s. 12.

Bibliografia

Cubrzyńska-Leonarczyk M., *Germanika ...*, s. 147–183;

Fabiańska A., *Die siehergestellten Sammlungen...*, s. 41;

Handbuch der historischen Buchbestände...

Zbiory wchodzą w skład kolekcji Gabinetu Rękopisów i Gabinetu Starych Druków.

Zbiornica Zbiorów Zabezpieczonych w Szczecinie

Bardzo słabo rozpoznaną grupą są książki i rękopisy z Książnicy Zbiorów Zabezpieczonych w Szczecinie. W przypadku rękopisów wszystkie, które obecnie

znajdują się w BUW pochodzą z Gimnazjum Miejskiego w Szczecinie. Stare druki z tej zbiornicy także pochodzą z biblioteki Gimnazjum, poza tym część została zabezpieczona i przewieziona ze Słupska i Koszalina (Bibliotheca Schwederiana). Wedle dostępnych wykazów w latach 1945–1954 trafiło 3.347 książek w 3.884 woluminach i 352 czasopisma w 2.131 woluminach. W spisach nie rozróżniano książek drukowanych i rękopisów, a informacje bibliograficzne są tak ogólne, że nie zawsze wiadomo, czy dana pozycja była drukiem czy rękopisem. Do tej pory udało się ustalić szczecińską proveniencję 16 rękopisów.

Znaki proveniencyjne

Pieczętka „Ex Bibliotheca Gymnasii Paleo-Sedinensis” oraz sygnatura Cod. i liczba arabska np. „Cod. 13”.

Bibliografia

- Cubrzyńska-Leonarczyk M., *Germanika...*, s. 147–183;
Fabiańska A., *Die siehergestellten Sammlungen...*, s. 41–42;
Fabiańska A., *Siehergestellte Sammlungen aus Stettin im Handschriftenbestand der Universitätsbibliothek in Warschau [w:] Deutschsprachige Handschriften aus sihergestellten Sammlungen im Bestand der Universitätsbibliothek in Warschau. Dokumentation und Forschungsperspektiven*, A. Just (Hrsg.), Hamburg, Verlag Dr Kovač 2023, s. 81–89 (Warschauer Studien zur Philologie, Bd. 1);
Handbuch der historischen Buchbestände...
Zbiory wchodzą w skład kolekcji: Gabinetu Rękopisów, Gabinetu Starych Druków, Oddziału czasopism i zbiorów magazynowych BUW.

Zespół 2.800 plansz z nieznannej kolekcji niemieckiej

Głównie reprodukcje portretów osobistości niemieckich. Kolekcja zabezpieczona prawdopodobnie na terenie Pomorza lub Dolnego Śląska; przekazana w latach 1946–1947 przez Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie.

Bibliografia

- Cubrzyńska-Leonarczyk M., *Germanika...*, s. 147–183;
Fabiańska A., *Die siehergestellten Sammlungen...*, s. 41–42;
Handbuch der historischen Buchbestände...
Plansze wchodzą w skład kolekcji Gabinetu Rycin.

***

W zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej znajdują się też małe fragmenty kolekcji, które w większości znalazły się w zbiorach innych bibliotek, a do BUW trafiły przez przypadek lub w wyniku pomyłek przy sortowaniu zbiorów w zbiornicach. Reprezentowane przez kilka lub kilkanaście egzemplarzy są:

1. biblioteka Schaffgotschów z Cieplic (dotychczas zaleziono następujące rękopisy):
  - nr inw. 1337 (zbiór kopii przywilejów i akt księstw Świdnicy i Jawora, rękopis oznaczony nalepką „Ex libris Joannis Antonij Comitiss de Schaffgotsch” i sygnaturą G 609),
  - nr inw. 1338 (różne dokumenty śląskie, oryginały i kopie, XVI–XVII w., ekslibris Schaffgotschów i sygn. Z a 30),
  - nr inw. 1339 (*Züllchewische Cronica oder Annales...*, ekslibris Schaffgotschów i sygnatury: Hs 109, G 586 i okrągła pieczętka: *Reichsgräflische Schaffgotsch'sche Majoratsbibliothek zu Warmbrunn*,
  - nr inw. 1340 (*Summa iuris canonici*, XV w., „Ex libris Joannis Antonij Comitiss de Schaffgotsch” i sygnatura „T.I. 66”),
  - nr inw. 2800 (*Liber rationum civitatis Vratislaviensis...*, owalna pieczętka: „Freiandesherrliche Maioratsbibliothek zu Warmbrunn” i sygnatury: Hs 50 i M.S.v.70).
2. biblioteki Jerzego Rudolfa księcia legnickiego (1595–1653) złożonej z druków z supereklibrisem: GRHZLUB (Georg Rudolph Herzog zur Legnitz und Brieg).
3. w zbiorach Gabinetu Starych Druków oraz Gabinetu Zbiorów XIX w. znajduje się pewna liczba egzemplarzy z biblioteki hrabiów Yorck von Wartenburg, oznaczonych pieczętką „Graf Yorck Klein-Oels Majorats-Bibliothek”.
4. Ponadto w zbiorach Gabinetu Rękopisów jest wiele rękopisów oznaczonych w księdze inwentarzowej wyłącznie literą Z (oznaczającą zbiory zabezpieczone), bez odnotowania miejsca zabezpieczenia albo proveniencji rękopisu. Podobnie sytuacja się ma z niektórymi jednostkami otrzymanymi w darze lub (bardzo rzadko) zakupionymi po II wojnie światowej, których treść może wskazywać na pochodzenie z tzw. Ziemi Odzyskanych. Tylko szczegółowe badania mogą (też nie we wszystkich sytuacjach) wyjaśnić lub uprawdopodobnić pochodzenie z którejś historycznej kolekcji.

*****

W zbiorach Gabinetu Zbiorów Muzycznych BUW znajduje się jeszcze jedna duża kolekcja, która co prawda formalnie nie należy do zbiorów zabezpieczonych, ale jej pochodzenie i losy są bliźniaczo podobne do wielu kolekcji zabezpieczonych na Dolnym Śląsku. W 1952 r. na mocy decyzji Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego do BUW trafiły zbiory zlikwidowanego Zakładu Muzykologii Uniwersytetu Wrocławskiego, znane też pod nazwą „kolekcja wrocławska”. Zbiór liczył około 15.000 jednostek. Znaczną większość zbioru stanowiła kolekcja założonego w 1815 r. Królewskiego Akademickiego Instytutu Muzyki Kościelnej (Königliches Akademisches Institut für Kirchenmusik) w 1920 r. przekształconego w Musikalisches Institut bei der Universität Breslau. Rękopisy i druki pochodzą z bibliotek kościelnych Wrocławia i okolic. Duża część kolekcji jest już opracowana w międzynarodowej bazie źródeł muzycznych RISM: opac.rism.info/index.php (wyszukiwanie przez siglum BUW: PL-Wu). Opisy są stale uzupełniane.

Bibliografia

Cubrzyńska-Leonarczyk M., *Germanika...*, s. 147–183;
Fabiańska A., *Die siechergestellten Sammlungen...*, s. 44–45;
Handbuch der historischen Buchbestände...

Bibliografia

Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie. Gabinet Rękopisów. Informator o zbiorach (stan na 30 kwietnia 2022), red. A. Fabiańska, A. Kowalska. Warszawa 2022.

Cubrzyńska-Leonarczyk M., *Germanika w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie*, „Z Badań nad Polskimi Księgozbiorami Historycznymi”, zes. 18 (1997), s. 147–183.

Fabiańska A., *Rękopisy ze Zbiorów Zabezpieczonych w Sobowidzu w kolekcji Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie*, [w:] *Kolekcje prywatne w zbiorach książki dawnej. Studia*, pod redakcją D. Sidorowicz Mulak i A. Franczyk-Cegły, Wrocław Wydawnictwo Ossolineum 2020, t. 2, s. 255–265.

Fabiańska A., *Siechergestellte Sammlungen aus Stettin im Handschriftenbestand der Universitätsbibliothek in Warschau* [w:] *Deutschsprachige Handschriften aus siehrgestellten Sammlungen im Bestand der Universitätsbibliothek in Warschau. Dokumentation und Forschungsperspektiven*, A. Just (Hrsg.), Hamburg, Verlag Dr Kovač 2023, s. 81–89 (Warschauer Studien zur Philologie, Bd. 1).

Fabiańska A., *Die siechergestellten Sammlungen in der Universitätsbibliothek in Warschau (mit Übersicht über ihre Provenienzenzeichen)*, [w:] *Deutschsprachige Handschriften*

- aus sihergestellten Sammlungen im Bestand der Universitätsbibliothek in Warschau. Dokumentation und Forschungsperspektiven*, A. Just (Hrsg.), Hamburg, Verlag Dr Kovač 2023, s. 35–36 (Warschauer Studien zur Philologie, Bd. 1).
- Germanica des 16. Jahrhunderts in der Universitätsbibliothek Łódź. Katalog der Bestände*, hrsg. von Cora Dietl und Małgorzata Kubisiak, erstellt von Jakub Gortat, Heinrich Hoffmann und Tomasz Ososiński unter Mitarbeit von Sykwia Kostyra, Agata Miźdal-Karmelita und Anna Ramb, 2 Bde. Łódź 2020.
- Handbuch der historischen Buchbestände in Deutschland, Österreich und Europa*, hrsg. von B. Fabian, digitalisiert von Günter Kükenshöner. Hildesheim: Olms Neue Medien 2003: [https://fabian.sub.uni-goettingen.de/fabian?Universitaetsbibliothek\(Warschau\)](https://fabian.sub.uni-goettingen.de/fabian?Universitaetsbibliothek(Warschau)).
- Jaroslawska K., *Sichergestellte Handschriften aus der Majoratsbibliothek der Familie von Schönaich aus Siedlisko (Carolath) und Bytom Odrzański (Beuthen an der Oder) im Handschriftenbestand der Universitätsbibliothek in Warschau*, [w:] *Deutschsprachige Handschriften aus sihergestellten Sammlungen im Bestand der Universitätsbibliothek in Warschau. Dokumentation und Forschungsperspektiven*, A. Just (Hrsg.), Hamburg, Verlag Dr Kovač 2023, s. 91–105 (Warschauer Studien zur Philologie, Bd. 1).
- Just A., *Sichergestellte Handschriften aus der Wallenberg-Fendelinschen Bibliothek in Landeshut in Schlesien im Bestand der Universitätsbibliothek in Warschau mit einer kurzen Geschichte der Landeshuter Bibliothek*, [w:] *Deutschsprachige Handschriften aus sihergestellten Sammlungen im Bestand der Universitätsbibliothek in Warschau. Dokumentation und Forschungsperspektiven*, A. Just (Hrsg.), Hamburg, Verlag Dr Kovač 2023, s. 107–120 (Warschauer Studien zur Philologie, Bd. 1).
- Just A., *Briefe des Breslauer Stadtbibliothekars Friedrich Pfeiffer an Theodor Langner, Bibliothekar der Wallenberg-Fenderlinschen Bibliothek in Landeshut in Schlesien*, [w:] *Deutschsprachige Handschriften aus sihergestellten Sammlungen im Bestand der Universitätsbibliothek in Warschau. Dokumentation und Forschungsperspektiven*, A. Just (Hrsg.), Hamburg, Verlag Dr Kovač 2023, s. 229–248 (Warschauer Studien zur Philologie, Bd. 1).
- Katalog druków XV i XVI wieku w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie*, t. 1–8. Warszawa 1994–2018.
- Langner T., *Katalog von der Wallenberg-Fenderlinschen Bibliothek zu Landeshut i. Schlesien*, Landeshut 1881.
- Milewska-Kozłowska J., *„Dla każdego łaknącego wiedzy” – o losach XVIII-wiecznej biblioteki fundacyjnej z Kamiennej Góry*, [w:] *Księgozbiory historyczne mniejszości religijnych i etnicznych*, red. D. Sidorowicz-Mulak, A. Franczyk-Cegły. Wrocław, Wydawnictwo Ossolineum 2024 (w druku).
- Milewska-Kozłowska J., *Śląski baron Georg von Schönaich i jego książki w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie*, [w:] *Kolekcje prywatne w zbiorach książki dawnej. Studia*, pod redakcją D. Sidorowicz Mulak i A. Franczyk-Cegły, Wrocław Wydawnictwo Ossolineum 2020, t. 2, s. 32–56.

Milewska-Kozłowska J., *Die Universitätsbibliothek Warschau – und ihre größten Bestände: Anmerkungen zu den Einbänden aus der Kollektion Georg von Schönauich*, „Einband-Forschung”, Heft 48 (2021), s. 15–30.

Nowicki R., *Powojenna ochrona zbiorów bibliotecznych w Polsce w latach 1944–1955. Wybór źródeł*, Bydgoszcz 2013, s. 139–140: Nr 75: *List Ludwika Gocela do Dyrekcji Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu*.

Ososiński, T., *Die Wanderung eines Buches aus der Lodzer Universitätsbibliothek (Wittenberg, Stettin, Friedrichswalde, Lassehne, Landeshut, Lodz) 1599–1945*, [w:] *Bücher und ihre Wege. Bibliomigration zwischen Deutschland und Polen seit 1939*, Vanessa de Senarclens (Hrsg.). Brill, 2023, s. 163–177 (FOKUS, Bd. 12).

Perschke Wilhelm, *Verzeichniss der öffentlichen von Wallenberg-Fenderlinschen Bibliothek zu Landeshut in Schlesien, nebst eingestreuten Erläuterungen und einer Geschichte dieser Stiftung*, Landeshut 1829.

Sipayłło Maria, *O metodzie badań proveniencyjnych starych druków*, „Z Badań nad Polskimi Księgozbiorami Historycznymi”, zesz. 1 (1975), s. 9–30.

Publikacje online

Gabinet Starych Druków BUW: <https://www.buw.uw.edu.pl/dla-nauki/zbiory-specjalne/gabinet-starych-drukow/>